

Česko stále neumí pomáhat dětem

Jen v málokteré oblasti se v Česku od roku 1989 změnilo tak málo jako v péči o děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Na dvě desítky tisíc dětí stále zůstává v dětských domovech a dalších ústavních zařízeních, které jim přes veškerou snahu nemohou zajistit prostředí, jaké by potřebovaly.

A největší příčiny tohoto stavu? „Chybí preventivní i následná sociální práce s rodinou, v České republice nemáme dostatečný počet terénních sociálních pracovníků. Velkým problémem je, že jakmile se dítě jednou ocitne v ústavním zařízení, má jen malou šanci, že se dostane zpět do vlastní či náhradní rodiny. Čím je pak dítě starší, tím jeho vyhlídka na život v rodině klesá,“ říká Hana Šilhánová, ředitelka Nadace rozvoje občanské společnosti.

Nadace působící v oblasti péče o děti se shodují na tom, co neradostnou situaci způsobuje. „Hlavním důvodem je aktuální nastavení systému péče o dítě v České republice. Systém je nevyhovující, zastaralý a roztržitý. V dané oblasti není jedno ministerstvo, pod které oblast spadá a které ji konzistentně spravuje, ale hned pět,“ říká Terezie Sverdlinová, ředitelka Nadace Terezy Maxové dětem. A uvádí konkrétní příklad. „Například u projektu Rodinného centra v Dětském domově v Novém Strašecí narážíme na to, že domov spadá pod Ministerstvo školství, nicméně umístování dětí do rodin spadá pod kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí. Kdyby bylo jedno ministerstvo, pod které se vše zastřeší, proces návratu dětí do rodin by byl jednodušší,“ říká Terezie Sverdlinová.

Podle jejích slov rovněž neexistují státem schválené a dodržované standardy v oblasti náhradní rodinné péče. To má za následek nejednotný přístup a postupy v různých částech země. Navíc stát nenabízí plošně dlouhodobě financovat služby, které by náhradní rodiče potřebovali, a zatím je nedokážou nabízet ani neziskové organizace. Podle Hany Šilhánové patří

k přežitkům současného systému péče o děti kojenecké ústavy, kde jsou děti umísťovány do tří let věku. „Tedy ve věku, který je zcela zásadní pro jejich další vývoj a životní osud. Zdůrazňování zdravotní péče na úkor osobního přístupu a podnětného rodinného prostředí je oprávněné pouze u dětí s výjimečně závažnými zdravotními problémy,“ říká ředitelka NROS. Pro ostatní děti by podle ní byla vhodnější například profesionální přechodná pěstounská péče, a to po relativně krátkou dobu, než se pro dítě zajistí trvalé rodinné prostředí. „Tato služba však u nás zatím chybí,“ dodává Hana Šilhánová.

Za situace, kdy stát nedokázal ani po dvaadvaceti letech od změny režimu výrazně zlepšit péči v této oblasti, není v silách nadací, aby tento rozsáhlý problém samy vyřešily. Přesto po-

máhají situaci v mnoha ohledech zlepšit. A kde nadace vidí svoji roli? „Zatím se málo pracuje s biologickou rodinou. Děti jsou svěřovány do pěstounské péče místo toho, aby byla sanována jejich rodina. Často jsou děti vráceny do ústavní výchovy po velmi krátké době po příchodu do pěstounské rodiny. Na pomoc je zapotřebí erudovaných odborníků, jako jsou odborní výchovatelé, spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany, psychologem, školou, poradnou či sdružením. Nadační fondy či nadace mohou pomoci při organizaci setkání a proškolení žadatelů těmito odborníky,“ upozorňuje Hana Benedová z Nadačního fondu Livie a Václava Klausových.

„Mnohému odebrání dětí z biologických rodin by šlo předejít, kdyby se odborně a včas pracovalo s rodinou jako celkem. To

je jedna část problému. Další je náhradní rodinná péče. Je třeba zavést, rozvíjet a profesionalizovat různé formy náhradní rodinné péče,“ navazuje Terezie Sverdlinová a pokračuje: „Aktuálně v České republice není dostatek pěstounů. V tuto chvíli je pěstounství spíše poslání, ne profesionální služba. I tuto oblast by bylo dobré zprofesionalizovat, ale to předpokládá kompletní změnu a modernizaci současného systému.“ Kromě finanční podpory řady projektů mohou podle ní nadace přispět také „advocacy“ kampaněmi, které přitáhnou a iniciují diskusi o palčivých problémech společnosti.

Běh na dlouhou trať

Nadace mohou rovněž pomáhat snížit současný nedostatek služeb pro rodiny pečující o dítě, jako jsou poradenská centra, sociální služby, krizová centra nebo u dětí se zdravotním postižením odlehčovací služby, osobní asistence, terénní práce. „Nadace mohou pomoci svými programy tyto služby iniciovat, financovat jejich rozjezd a rozšiřovat jejich dopad, ukazovat alternativní

Foto: Nadace Terezy Maxové dětem

přístupy, které se pak mohou stát součástí státem garantovaných služeb," zmínila Hana Šilhánová.

Rovněž v letošním roce nadace podpoří řadu projektů. Nadační fond Livie a Václava Klausových se zaměří například na podporu dětských obětí dopravních nehod. „Projekt je určen na podporu vzdělávání sociálně slabých dětí a mladých lidí, kteří při dopravní ne-

Terezie Sverdlinová a Hana Šilhánová

hodě ztratili jednoho či oba rodiče nebo byli sami trvale zdravotně postiženi," vysvětlila Hana Benedová. Jedním ze stěžejních cílů Nadace Terezy Maxové dětem je propagace náhradní rodinné péče. „Proto jsme oživily informační projekt o dané problematice – www.adopce.com. Připravili jsme novou kampaň, která nabízí všem zájemcům o adopci a pěstounskou péči věrohodné a přehledné informace a postupy, jak na to. Vnímáme jako důležité realizovat kampaň právě na toto téma," říká Terezie Sverdlinová.

Nadační fond J&T v souvislosti s aktuálními legislativními změnami v oblasti sociálně-právní ochrany dětí ustanovil neformální koalici několika neziskových subjektů, které pomáhají ohroženým dětem nalézt dlouhodobé či přechodné rodinné zázemí. „Iniciativa za rozvoj náhradní rodinné péče chce probudit veřejnou, odbornou i politickou debatu o tématu dětí vychovávaných v ústa-vech a o příležitostech, které jim nabízí náhradní rodinná péče v České republice.

Veřejná debata má přispět ke změně stávajícího, nevyhovujícího systému péče o tyto děti," popisuje Marie Oktábcová le-

tošní aktivity, které doprovází kampaň www.odsouzeni.cz, jež upozorňuje na systémové nedostatky v péči o ohrožené děti v České republice a shrnuje fakta argumentující pro podporu probíhající reformy. Kromě dalších cest přitom k oslovení mladých lidí zapojili do kampaně i Facebook.

Pomoci s řešením neutěšené situace v péči o děti v Česku by mohly také zkušenosti ze zahraničí. „Například v Rakousku existuje právní úprava náhradní rodinné péče a celý systém je velice dobře rozpracován. Také Anglie věnuje v posledních letech tomuto tématu velkou pozornost," upozorňuje Hana Benedová. Další příklady vhodné k následování je možné najít za oceánem. „Zaujal mne americký preventivní program s názvem Healthy Families America (HFA), jehož podstatou je práce s rodinami, které mají nějakou zátěž nebo kde hrozí zanedbávání péče o dítě. Jde o ověřený model založený na pravidelných návštěvách rodin od samého narození dítěte do věku tří až pěti let, který systematicky pracuje s rodinou a vede ji ke zdravým výchovným návykům. Program je založen také na spolupráci s výzkumnými a akademickými pracovišti, která pomáhají vytvářet metodiku práce s rodinami a hodnotí její faktický dopad a efektivitu," popsala program Hana Šilhánová. „Přínosné je dle mého soudu cokoli, co vede nadace společně postupovat v prosazování pozitivních změn v nefunkčním či nevyhovujícím prostředí. Společná vize, společná komunikace, sdružení financí k investici do změny, společný „tah na branku“- to je, co by určitě pomohlo," uzavírá Terezie Sverdlinová.

Dalibor Dostál